

Jenny Jägerfeld

Comedy Queen

Vertaald door Bernadette Custers

Uitgeverij Ploegsma Amsterdam

Voor mijn lieve mama en papa

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

Voor deze vertaling ontving de vertaler een projectsubsidie van het Nederlands Letterenfonds

**SWEDISH
ARTS COUNCIL**

Deze uitgave kwam tot stand mede dankzij een subsidie van de Swedish Arts Council.

ISBN 978 90 216 7972 3 / NUR 284

Titel oorspronkelijke uitgave: 'Comedy Queen'

Verschenen bij: Rabén & Sjögren 2018

© Tekst: Jenny Jägerfeld 2018

Vertaling: Bernadette Custers

Omslagontwerp: Lennart Wolfert

Vormgeving binnenwerk: Studio Cursief, Irma Hornman

© Deze uitgave: Uitgeverij Ploegsma, Amsterdam 2019

Alle rechten voorbehouden.

Uitgeverij Ploegsma drukt haar boeken op papier met het fsc-keurmerk. Zo helpen we waardevolle oerbossen te behouden.

Grappige botten

Mijn moeder zei een keer dat er mensen zijn die *funny bones* hebben. Als je dat vertaalt betekent dat ongeveer: grappige botten. Ik stel me voor dat die mensen helemaal tot in hun skelet grappig zijn, dat ze zeg maar uit grappigheid zijn opgebouwd. Mama bedoelde dat ze grappig geboren waren. Zo iemand kan een grap – hoe flauw dan ook – maken en mensen toch aan het lachen krijgen. Sterker nog, het hoeft niet eens een grap te zijn! Ze kunnen zeggen: ‘Kun je me de melk even aangeven?’ en mensen moeten acuut giechelen omdat het op zo’n supergrappige manier gezegd wordt.

Dan heb je het tweede type, zei mama: de mensen die kunnen leren om grappig te zijn. Die grappigheden kunnen verzamelen of zo, en kunnen leren hoe grappen zijn opgebouwd en dan maar oefenen, oefenen, oefenen. En door al dat geoefen merken ze wat mensen aan het lachen maakt en daar doen ze dan meer van.

Dan is er nog een derde type mensen, die totaal niet grappig zijn, hoe hard ze het ook proberen. (Ik heb een donkerbruin vermoeden dat mijn lerares Cecilia in die categorie valt.)

Ik wil knettergraag grappige botten hebben. Ik wil zo iemand zijn die grappig is zonder moeite, die zomaar in de

klas opstaat en zegt: ‘Weet je, mijn vader nam me laatst mee naar een kunstmuseum en dat was ongeveer even spannend als in je neus peuteren.’

En Cecilia en de klas zo van: ‘AAAHAHAHAHAHA!’

Ze liggen zo’n beetje dubbel en moeten hun buik vasthouden omdat ze zo hard lachen dat het pijn doet. Tussen hun lachbuien door kunnen ze nog net uitbrengen: ‘Sasha, stop... ik kan niet meer!’

Hoewel ze eigenlijk willen dat ik doorga en dat doe ik, ik ga door, en ik schiet niet eens in de lach van hun gelach, nee, met een stalen gezicht zeg ik: ‘En toen stonden we daar voor een schilderij dat eruitzag alsof iemand per ongeluk een blik verf over het doek GEMORST had, dus serieus per ongeluk tegen zo’n blik had getrapt toen hij naar de wc moest of zo! Maar mijn vader met bloedserieuze stem, zo van: “Wat de kunstenaar hier wil vertellen, is hoe hij zeg maar... worstelt met mens zijn.” En ik zo van: “*Really?* Het ziet er meer uit alsof hij wil vertellen hoe hij worstelt met KUNSTENAAR zijn.”

En *BOOM!*

Mensen BARSTEN spontaan in lachen uit, ze vallen van hun stoel, Cecilia ook, ze kunnen geen woord meer uitbrengen, ze rollen over de vloer en gillen hysterisch.

Ik verdenk mijn botten er helaas van niet zo supergrappig te zijn, dus dat ik waarschijnlijk niet grappig geboren ben. Als je het positief wilt bekijken, dan ben ik ook niet van het derde type, dat totaal niet grappig is. Het komt zeker voor dat er gelachen wordt om dingen die ik zeg. (Ik moet wel in kaart gaan brengen om wat precies.) Ik ben vast van het tweede type. Het type dat het alsnog kan leren.

Maar ik wil funny bones hebben. Ik MOET zo’n type

worden. Ik denk dat dat moet kunnen, al ben ik er niet mee geboren. Mijn plan is om mijn halftrieste botten te vervangen door grappige, stuk voor stuk! En als ik íéts ben, is het wel doelbewust. Papa vindt op zich ook dat ik doelbewust ben, maar helemaal in de verkeerde richting. Dat ik foute doelen heb, dus. Dat ik meer voor school zou moeten gaan. Exact op dit moment loopt hij bijvoorbeeld in de keuken rond, mopperend dat ik onvoldoende leer over de aardkorst en de binnenkern van de aarde. Sorry hoor, maar dat is voor mijn gevoel niet zo belangrijk. Ik kan me niet direct een situatie voorstellen waarin mijn leven afhangt van mijn kennis over de verschillende lagen in de aardkorst. En in geval van wel: Hello?! Google!

Maar mijn leven hangt er dus echt wél van af of ik erin slaag om funny bones te krijgen. Ik overdrijf heus niet. Het is waar. Zonder ga ik het niet overleven.

Als of een clown het heeft ontworpen

Cecilia staat vooraan bij haar bureau te praten over de aardkorst, met een stem die klinkt alsof ze zelf helemaal in SHOCK is over hoe ziek boeiend het is wat ze vertelt.

‘De aardkorst is tussen de vijf en zeventig kilometer dik!’

Op het witte doek naast haar schijnt een aardbol in dwarsdoorsnede. Het verst naar binnen zie je een soort witte kern, daarna verschillende lichtgevende velden in oranje en rood. En helemaal bovenaan de aardkorst. De aarde ziet er vrij onserieus uit op deze afbeelding. Als een kleurige stuiterbal. Best *scary* dat we op een planeet wonen die een clown of zo had kunnen ontwerpen. Ik probeer grappen te verzinnen: ‘O, wat lekker zou dat zijn: een glas sap en een schaal heerlijke aardkorsten met boter!’

Nja. WONDkorsten zou misschien grappiger zijn? Maar dan zouden mensen zo van: ‘Iew! Gadver!’ en je wilt nou niet direct iemand zijn tegen wie mensen ‘iew’ zeggen.

Naast mij zit Marta te tekenen op papier dat we van Cecilia hebben gekregen. Marta wordt door zo ongeveer iedereen Marter genoemd, behalve door mij. Zelfs Cecilia noemt haar zo. Maar voor mij is ze Marta of Martje, want dat rijmt op hartje. Al heeft zij het grootste hart van iedereen die ik ken. Ik buig me over naar Marta om te kijken,

haar blonde krullen kriebelen tegen mijn wang. Ze heeft de aardbol een make-over gegeven als een mannetje met hoed, mantel, snor en zo'n rond allenig oogglas dat aan een kettingje hangt. Hoe heet dat ook alweer? Mono-oog? Monoloog? Monocle? Mon ome? Zoiets. Uit de mond van het mannetje komt een tekstwolkje waarin staat: 'Ik ben een aardman... teltje!' Ik glimlach naar Marta want dat is best grappig. Ze giechelt terug. Ze heeft zo'n schattig giechel-lachje, ze klinkt als een klein kind dat gekieteld wordt.

Ik fluister naar haar: 'Ik kreeg net ineens een idee!'

'O? Wat dan?' fluistert Marta terug.

'Ik word een komiek. Stand-upper!'

Voor Marta antwoord kan geven, staat Cecilia plotseling pal voor onze banken.

'Ja ja, volgen jullie het wel, Sasha Rein en Marter Sköld!'

We kijken omhoog naar haar. Ze houdt een kunstmatige pauze.

'Op sommige plekken is het dus maar VIJF KILOMETER tussen onze voeten en dat wat de mantel wordt genoemd!' zegt Cecilia en ze kijkt ons aan met grote ronde ogen en een wijd open mond, als een presentator van een kinderprogramma. 'Hoeveel kilometer, Sasha en Marter?'

'Vijf kilometer,' zeggen we in koor, gehoorzaam als we zijn.

Op zich is het namelijk wel goed, een leraar die gemotiveerd is. Bosse, die we in de vierde klas¹ hadden, zat er meestal wat ongelukkig bij, aan zijn telefoon pielend. Bos-

1 De vierde klas in het Zweeds schoolsysteem is qua leeftijd vergelijkbaar met onze groep zes. De basisschool in Zweden duurt negen jaar, en je gaat ernaartoe vanaf je zevende tot je zestiende. Sasha zit nu in de vijfde klas. In de Zweedse vijfde klas krijg je al vakken als Zweeds, Engels, wis- en scheikunde.

se's idee over onderwijs was om een film over een random onderwerp aan te zetten, de klas uit te glippen om even 'wat papieren te halen' en vervolgens niet meer te komen opdagen voor de les was afgelopen. Bosse ging vorige herfst met ziekteverlof en toen kregen we Cecilia. Ik mag Cecilia graag. Sommigen uit de klas (dat wil zeggen Tyra) storen zich eraan dat ze altijd dezelfde kleren aan heeft. Een wit of grijs T-shirt. Een blauwe spijkerbroek die mensen (dat wil zeggen Tyra) te strak vinden zitten. Een typisch Tyra-commentaar, terwijl ze met open mond kauwgom kauwt en dwangmatig aan haar lange bruine haar loopt te friemelen: 'Ja maar jééézes, hoe moeilijk is het om een broek in een passende maat te kopen? Of vindt ze het misschien mooi als al dat spek over de randen uitpuilt?'

Pardon, maar wie maakt zich nou druk om wat voor broek Cecilia aan heeft? Ze geeft toch geen les met haar kont?

Tyra is mijn klasgenoot, al is dat een idioot woord, want hoezo 'genoot'? Er valt weinig te genieten van Tyra. Ik weet dat veel anderen hetzelfde probleem hebben. Hoe moet je zo iemand dan noemen? Klasvijand? Nou nee, dat is iets te sterk. We moeten een neutraal woord hiervoor vinden! Klasmens? Klaswezen? Klaspersoon? Tyra is mijn klaspersoon. Niet briljant, maar kan ermee door.

Hoe dan ook. Papa vindt dat Cecilia 'stabiel' voelt. En ze weet echt hoe ze mensen stil moet krijgen. Dat was niet direct Bosse's beste tak van sport, om het zo maar te zeggen.

Cecilia geeft met de aanwijsstok een felle tik tegen het witte doek zodat de hele aardbol flubbert. Nisse schrikt op.

'Weten jullie wel hoe lang vijf kilometer is?'

Ze wacht niet op antwoord. 'Nou, vijf kilometer, VIJF-

DUIZEND METER, dat is ongeveer van hier naar FRUÄNGEN!

Waar de wijk Fruängen exact ligt is mij duister, maar oké. Mijn klasgenoten, of ja, klaspersonen, staren haar als gehypnotiseerd aan. Zo'n effect heeft Cecilia nou op mensen.

'De mantel is DUIZENDEN graden warm! Stel je voor dat hier, slechts een klein stukje onder onze voeten een duizenden graden warme, vloeiende massa zit!'

Cecilia stampt op de vloer met haar *Croc*, zodat we allemaal omlaagkijken naar het beige plastic zeil op de vloer.

'HOEVEEL graden, Nisse?'

Ze wijst met de aanwijsstok naar Nisse. Ze ziet eruit als een schermer die iemand uitdaagt tot een duel. Alleen, Nisse heeft geen zwaard. En ook geen antwoord, zo te zien.

'Uh... heel erg veel?' zegt Nisse onzeker.

'Ja! DUIZENDEN zelfs.'

Als Cecilia een fractie van een seconde naar de aardbol gedraaid staat schuift Marta een briefje naar me toe waarop ze een blije smiley heeft getekend met de woorden: 'Jij wordt een topkomiek!'

Dat maakt me blij. En ik hoop dat ze gelijk heeft.

Ik dwaal af. Kijk uit het raam naar de boom die daar precies voor staat. Kale takken bedekt met een dunne laag sneeuw. Ik heb belangrijker dingen aan mijn hoofd dan een belachelijke aardkorst. Als ik funny bones wil ontwikkelen, moet ik me concentreren. Hard en methodisch aan het werk. Wat is eigenlijk grappig? Een manier om aan grappen te komen zou kunnen zijn om wat verschillende grappige onderwerpen op papier te zetten waar je daarna vrijuit over kunt nadenken.

Ik staar naar het papier met de aarde in doorsnede. Draai het om. Schrijf:

GRAPPIGE/STORENDE DINGEN:

Toen Marta vroeg waarom mensen zulke enorme hamsterbaarden zouden willen hebben en ik zo van: ‘Eh, wat?’ en uiteindelijk bleek dat ze HIPSTERbaarden bedoelde.

Wanneer je koptelefoonsnoertjes in de knoop raken.

Mensen die tijdens een film aan één stuk door praten: ‘Wie is hij? Wat doet zij? Waar gaan ze nu naartoe?’ En jij zo van: ‘*Please!* Kijk naar de film, dan zie je het toch!’

Alles wat alle mensen op alle social media doen. Bijvoorbeeld supermooie foto’s van zichzelf uploaden en dan schrijven hoe lelijk ze zijn, alleen maar om naar complimentjes te vissen (Tyra). Of #totaal #onlogische #dingen #hashtaggen. Of als ze een ‘diepe’ status beschrijven, zoals: ‘Zo verdrietig nu. Niemand zou het begrijpen... niet dít.’ En jij zo van: ‘Shit, wat is er gebeurd?!’ En zij: ‘Nee, niets. Ik wil er niet over praten.’ NEEHEE! MAAR DOE DAT DAN OOK NIET! (Daarom ben ik met ALLE social media gekapt. Behalve met YouTube dan. Stand-up-clips moet ik echt wel checken.)

Wanneer papa binnenkomt en ergens over praat, en jij zo van: ‘Oké oké, tuurlijk tuurlijk’, en als hij daarna naar buiten loopt doet hij de deur niet dicht en moet ik hem naroeppen ‘Doe die deur dicht!’ en dan komt hij

terug en geeft de deur alleen een ZETJE, maar doet hem niet dicht en jij zo van: ‘OOOOWW! Wat zei ik nou!?’

Als mama in

Ik stop midden in de zin. Ik haal mijn potlood van het papier. Want ik was van plan om te schrijven: ‘Als mama in een slechte bui is en wil dat ik Duits met haar praat en me niet eens antwoord geeft als ik dat niet doe.’

Ik was van plan zoiets te schrijven. Maar ik doe het niet. Want ik hoef me er dus niet meer aan te storen. Ik wou zó graag dat ik me wel weer aan haar kon storen. Ik wil het zo graag dat mijn hart bijna kapotgaat. Ik zou de hele tijd Duits praten al ben ik daar helemaal klaar mee. Ik zou nooit iets anders doen als ik haar daarmee terugkreeg. *Ich würde immer Deutsch sprechen.*

Afen toe vergeet ik heel even dat ze dood is. Zoals nu. De paar secondes die het duurde om te schrijven: ‘Als mama in’.

Het is natuurlijk fijn dat ik niet voortdurend aan haar denk. Maar als ik het daarna weer beseft, doemt de duisternis op in mijn borst. De duisternis die een bodemloos gat is, en die zich eindeloos naar alle kanten uitbreidt. Het is net alsof er stukjes van mijn hart in vallen. Vallen en verdwijnen. Ik weet niet of ik ze ooit weer te pakken zal krijgen. Of mijn hart ooit weer heel zal worden.

Ik veeg de woorden uit. Ik veeg uit: ‘Als mama in’. Veeg zo hard dat er een gat in het papier komt.